

Svenska elnätsföretag oroas: Ger en ny reglering tillräckliga intäkter?

Elnäten står inför ett stort tekniskt skifte. I takt med ändrade konsumtions- och produktionsmönster måste morgondagens "smarta" elnät förverkligas. Men Sveriges cirka 170 elnätsföretag oroas nu över den förändrade tillsynsmodell som förbereds inför år 2012. Risken finns att de ekonomiska ramarna blir alltför snäva.

SVERIGE HAR 99,99 PROCENTS

leveranssäkerhet i elnäten. Kunderna får den el de vill ha. Utvecklingen går nu snabbt emot morgondagens smarta elnät och nya krav:

- Kunderna vill kunna styra sin förbrukning effektivare och enklare för att kunna energieffektivisera och spara pengar.
- Kunderna vill bidra till att klara miljö- och klimatmålen som regeringen lagt fast, i linje med EU-ambitionerna.
- Klimatet är ett tungt argument när det gäller den snabba utbyggnaden av förnybar klimatneutral elproduktion – inte minst på vindkraftssidan.
- Kunderna vill i ökad omfattning bli egna elproducenter.

Detta är bara några exempel på varför elnäten har en nyckelroll – liksom produkten el i sig – för att förverkliga det uthålliga samhället. Allt detta kostar pengar.

Investeringar kräver avkastning

Elnätsverksamhet är ett naturligt monopol som kräver tillsyn, en uppgift som

Det vore olyckligt om tillsynsmyndigheten gav vika för skrämselpropaganda, främst från villaägarna och det så kallade Eluppröret, skriver Svensk Energis vd Kjell Jansson.

Energimarknadsinspektionen (EI) har. Ägarna måste få ta betalt för att klara investeringar, nödvändigt underhåll och dessutom få en rimlig avkastning. Annars vill ingen investera.

Med start åren 2012–2015 sjsätts en efterlängtd reform i och med att Sverige – som sista land i Europa – övergår till att pröva skäligheten i elnätspriserna på förhand. EI anger då vilket tak för intäkterna som varje företag måste hålla sig inom. Då är det viktigt att elnätsföretagen får rätt styr signaler. Vad vill samhället och kunderna att elnäten ska klara av? Som vi ser det är kraven många och det måste investeras i elnäten.

Tre huvudområden är viktiga:

- Vilket värde har de olika elnäten? På vilket värde ska en rimlig avkastning beräknas? Vissa nät byggdes för mer

än 100 år sedan även om flertalet nät är yngre. Kunderna måste lita på att elnätet fungerar, åldern är ointressant. På en monopolmarknad blir det regleraren som bestämmer marknadsvärdet som borde ligga till grund för regleringen. Det tekniska språng som elnätsverksamheten är inne i handlar om morgondagens förhållanden och krav. För att kunna hantera detta är det vår uppfattning att avkastningen från alla elnät ska beräknas från nuanskaffningsvärdet – alltså vad det kostar att bygga upp nätet i dag.

- Det avgörande blir då vilken avkastningsränta som gäller. Den frågan är ännu inte besvarad från EI.
- Kommer de accepterade intäktsnivåerna att medge ett rimligt underhåll? Intäktsnivåerna måste tillåta underhåll så vi kan vidmakthålla en näst intill 100-procentig leveranssäkerhet men även utvecklingskostnader för introduktion av så kallade smarta nät.

Svensk Energi, som representerar 164 av landets elnätsföretag, oroas över att EI i slutänden anger alltför snäva intäktsramar. Detta är en extra viktig fråga eftersom intäktsramarna gäller för en fyraårsperiod i taget. Hur ska investerare våga satsa i näten om elnätsföretagen inte ges tillräckliga intäktsnivåer?

Onekligen vore det olyckligt om tillsynsmyndigheten gav vika för osaklig skrämselpropaganda, främst från Villaägarna och det så kallade Eluppröret, och omöjliggjorde för elnäten att få en framtida nyckelroll. Det skulle skada klimatet och alla engagerade elkunder som vill ha ett elnät som tekniskt ligger i framkanten.

KJELL JANSSON
VD SVENSK ENERGI

”Elnätspriserna i många fall för låga”

Elnätspriserna är i debattens fokus som aldrig förr. Inte sällan påstås att elnätsföretagen tar ut för höga avgifter av sina kunder. Men det stämmer inte. Det förhåller sig snarare tvärtom: Elnätsföretagen skulle i många fall behöva höja sina avgifter betydligt för att täcka sina omfattande investeringsprogram.

PÅ SENARE ÅR har det satsats enorma summor på att bland annat göra elnäten vädersäkra och på att köpa in och installera nya smarta elmätare. Det handlar om investeringar på många miljarder kronor vilket normalt sett borde leda till att elnätsavgifterna ökar i motsvarande grad. Men så har inte skett. Det konstaterade Elmarknadsinspektionens generaldirektör Yvonne Fredriksson under Svensk Energis energilunch nyligen.

– Vi har granskat samtliga 173 elnätsföretag och det har hittills inte visat sig att något tagit ut för hög vinst. En majoritet av företagen, eller 143 stycken har faktiskt intäkter som understiger den beräknade intäktsramen, trots att de i många fall skulle behöva ta ut högre avgifter för att täcka sina investeringar, konstaterade Yvonne Fredriksson.

– Visserligen syftar regleringen av elnätsföretagen till att säkerställa rimliga elnätspriser. Men man får inte glömma bort att regleringen också finns för att säkerställa att elnätsföretagen har tillräckligt med medel för sin verksamhet och för att kunna göra nödvändiga investeringar, tillade Yvonne Fredriksson.

På det stora hela har elnätsavgifterna ända sedan avregleringen år 1996 legat relativt stabila. Det kunde också Svenska Kraftnätets generaldirektör Mikael Odenberg intyga, även om det procentuellt skett ganska stora höjningar av stamnätstariffen (som sätts av Svenska Kraftnät) under senare år. I kronor och ören handlar det dock inte om mer än drygt 600 kronor för en elvärmd villa som totalt kostar omkring 30 000 kronor om året att värma upp.

– Det här är dock nödvändiga höj-

Elnätspriserna är i de allra flest fall inte för höga. Det förhåller sig snarare tvärtom, understroök Energimarknadsinspektionens generaldirektör Yvonne Fredriksson. Foto: Peter Jansson

ningar för att kunna betala för investeringar i stamnätet, som bland annat görs för att klara utbyggnaden av vindkraft, framhöll Mikael Odenberg.

Men kanske är det inte så lätt för kunderna att tänka på att elen också måste transporteras innan den konsumeras. För det är inte så ofta som elnäten gör sig påmind – leveranssäkerheten är i det närmaste total i Sverige även om storm-arna Gudrun och Per ledde till stora avbrott för några år sedan. Faktum är att elen till 99,99 procent kommer fram som den ska under årets alla timmar.

Detta var något som Malin Thorsén, informations- och marknadschef på Karlstads Elnät, tryckte på. Hon menade att Karlstads Elnät för en relativt anonym tillvaro just för att det nästan aldrig är några avbrott.

– Det beror på att vi har investerat mycket i att vädersäkra näten genom att bland annat ersätta nästan all luftledning med kabel som grävs ned, sade hon som ett exempel på de ganska omfattande investeringar som också många andra elnätsföretag gjort under senare år. Det inbegriper också den stora mätarreformen där elnätsföretagen tvingats byta ut alla sina kunders elmätare. En stor kostnad i sig men inte bara i form av själva mätarna.

– Vi måste ju också kunna hantera mätvärdena som de nya mätarna skickar, i en del fall varje timme. Det har krävt ett helt nytt kommunikationsnät som är lika stort som vårt elnät vilket lett till ganska stora merkostnader, bland annat i ren administration, sade Malin Thorsén.

– Andra kostnadsdrivande faktorer är ersättning av gamla anläggningar. Men det är något som vi måste klara genom smart planering och inte med höjda avgifter.

Liknande tongångar hördes från Patrick Ekman, nätchef på Helsingborgsbaserade Öresundskraft.

– Vi har gjort omfattande investeringar under senare år men vi har också ett ägardirektiv som säger att elnätspriset ska ligga under riksgenomsnittet. Men jag tror också att branschen måste samarbeta mera på elnätsidan för att därigenom pressa kostnaderna. Det är en monopolverksamhet, så ett samarbete strider inte mot konkurrenslagstiftningen, sade Patrick Ekman och pekade bland annat på möjligheten till att upprätta en gemensam informationscentral för mätvärden.

Men diskussionen om slutkundsmarknaden handlar förstås mycket om själva elhandeln, som Svensk Energis vd Kjell Jansson framhöll avslutningsvis.

– Det är viktigt att också elbörsen Nord Pool, där elpriserna sätts, blir mera öppet med att förklara hur prissättningen av el går till, hur det så kallade priskrysset uppstår, sade han. Detta föranledde Energimarknadsinspektionens vd Yvonne Fredriksson att meddela att de nordiska reglermyndigheternas gemensamma organisation NordREG tillsammans med Nord Pool kommit överens om att bilda ett insynsråd för att ta fram bättre information om hur elmarknaden fungerar.

Att ersätta luftledningarna med kabel och byta ut alla elkunders mätare är exempel på åtgärder som kostar elnätsföretagen många miljarder kronor. Sådana investeringar måste kunna föras vidare till elnätscustomer, framhåller Energimarknadsinspektionen. Foto: Hans Blomquist

Foto: Lars Magnell

Hallå där!

Malin Thorsén, informations- och marknadschef på Karlstads Elnät.

Varför tror du elnätsföretagen så ofta beskylls för att ta ut överpriser när det inte förhåller sig så?

– Jag tror att det helt enkelt beror på att det är svårt för många kunder att hålla isär elnät och elhandel. Det ser man också i det som skrivs i media, att många kunder som tillfrågas om elpriserna helt enkelt ser nät och elhandel som en affär. En annan förklaring tror jag hänger samman med att vi är så anonyma. För när näten fungerar som de ska så reflekterar man inte över att de finns. Det är först när det händer något, som stormen Gudrun för några år sedan, som medias blickar riktas mot oss. Men det sker dess bättre allt mer sällan i takt med att allt fler luftledningar vädersäkras eller ersätts

av kabel som läggs i marken.

– Sen vill jag tillägga att när det görs kundundersökningar om elbranschen så visar det sig att många är nöjda med just sitt bolag. Så av någon anledning misstror man branschen men inte det bolag man själv är kund hos.

– Man kan också konstatera att elnätsföretagen kan bli ännu mera osynliga om EU-förslaget som säger att kunden ska ha bara en kontakt med elmarknaden – och då helst elhandelsföretaget – går igenom.

LARS MAGNELL
lars.magnell@krem.se

STORA BESLUT OM ENERGI I BRYSSEL

Den 4 februari samlades EU:s ledare till toppmöte. På dagordningen stod bland annat energifrågan, där viktiga mål uppnåddes.

REGERINGSCHEFERNA kom överens i de fyra åtaganden som kommissionen föreslagit på energiområdet:

- en verkligt fungerande integrerad energimarknad (för el och gas) år 2014,
- ökade ansträngningar för att energieffektivisera framförallt byggnadssektorn,
- förverkliga 2020-målen i fråga om klimatarbetet med reduktion av CO₂-utsläpp,
- öka graden av inhemsk energi kontra import från stundom osäkra regimer som Europa lider av; i dag importeras ca 60 procent av energin.

Energikommissionären Günther Oettinger gick snabbt ut och välkomnade den fasta deadline för energimarknaden som regeringscheferna ville sätta till år 2014.

– Om tre år ska el och gas kunna transporteras lika enkelt över Europa som vi idag kan flytta varor och tjänster, sade han. Vi kommer därmed att få en ökad energisäkerhet och priser som kunder har råd att betala.

– Men nästan ännu gladare är jag för att toppmötet stöttar att viss kritisk infrastruktur snabbt måste byggas för att ta hand om den förnybara elproduktionen. Och att förenklingar i tillståndsprocesserna jämte viss allmän finansiering – skattemedel – introduceras.

Inga skattepengar!

Statsminister Fredrik Reinfeldt var dock bestämd i sin uppfattning att inte tillåta några skattepengar till utbyggnad av elnäten:

– Vi är för idén att vi kan ha gränsöverskridande transporter av energi och el från ett land till ett annat. Men vi är inte för att det används EU-pengar, alltså skattemedel, för att finansiera den utbyggnaden.

Inför EU-toppmötet efterlyste Svensk Energis vd Kjell Jansson en tydligare målhierarki från EU. Det börjar bli svårt för energibolagen att veta vad som är viktigt, sade han. För Svensk Energis vidkommande är klimatmålet överordnat och viktigast, viktigare än till exempel energieffektivisering.

– Vi vill också att utbyggnaden av elnäten underlättas genom en översyn av tillståndsprocessen för utbyggnad, och tydligare besked om finansieringen, sade Kjell Jansson.

Målet för energieffektivisering

Investeringar i energieffektivitet stärker konkurrenskraften och stöder tryggt energiförsörjning och hållbarhet till låga kostnader, säger Europeiska Rådet vid sitt toppmöte. Energieffektivitets-

Energi-kommissionären Günther Oettinger är glad för att toppmötet stöttar att viss kritisk infrastruktur snabbt måste byggas för att ta hand om den förnybara elproduktionen.

målet på 20 procent för år 2020 har ännu inte planlagts och det måste uppfyllas. Det krävs beslutsamma och kostnadseffektiva åtgärder om EU ska kunna utnyttja den avsevärda potentialen för större energibesparingar i byggnader, transporter, produkter och processer.

Rådet uppmanas att utan dröjsmål behandla kommissionens kommande förslag till en ny energieffektiviseringsplan och att närmare fastställa strategier och åtgärder genom hela energiförsörjningskedjan. Rådet kommer att se över genomförandet av EU:s energieffektiviseringsmål senast år 2013 och överväga kraftfullare åtgärder.

Ek: Effektivisera!

Som representant för EU-parlamentets liberaler deltog Lena Ek, C. Hon har kämpat hårt för att få målsättningarna om 20 procent energibesparingar till år 2020 till bindande åtaganden, och var besviken för att inget beslut om bindande mål fattades:

– Rådet undviker att göra några operativa framsteg för att nå målen, sade Lena Ek. Det

här toppmötet hade varit ett idealiskt tillfälle att etablera synergier mellan energi- och innovationssektorerna, men det verkar som om tänkandet är lika dåligt sammankopplat som elnäten.

TEXT OCH FOTO: BENGT MAGNUSSON
bengt.magnusson@svenskenergi.se